



Üzenetek Pimodánba IV.

„... a mi alapvető jellemvonásaink már az Osztrák–Magyar Monarchiában kialakultak

... a különböző népek keveredésével, amelyeket előítéletekkel, gyűlölettel, egymás elleni érzelmekkel lehetett a legjobban kormányozni.

Nyiss ki egy budapesti telefonkönyvet! Kérdezz meg valakit az utcán! Állítsd meg és kérdezd meg a nevét ... itt valami furcsa konglomerátum volt együtt, ebből alakult ki a mi XX. századunk. Ami még ma is él, ráadásul a mai napig ugyanazokkal az előítéletekkel ... a pillanatok alatt fellobbantható különös gyűlöletek, amelyek ha bármiféle gazdasági probléma, nehézség van, akkor már hallja az ember az utcán a kiválasztott ellenséget.

... azért alakul ki az ellenségkép, hogy a saját hibám helyett másra tudjam kenni, amit én rontottam el. Hogy azért alakul ki a gyűlölet, mert az ellenem irányuló gyűlöletet másban szeretném megtestesülve látni. Hogy minden kudarcomat a másik sikerével és nem a saját gyengeségemmel magyarázom.

... egy olyan világban, ahol a társadalomnak vannak preferált rétegei, a felfelé törekvő mindenképpen azonosulni akar – minél hátrányosabb helyzetből indul, annál inkább – az előnyt élvezők közé akar tartozni. Sőt azt szeretné, ha mindenki látná, hogy ő oda tartozik, ha hordhatja azt az egyenruhát, ami elfedi az ő eredeti énjét. Megpróbál ebben az egyenruhában oda tartozni, ahova a tehetsége szerint valóban tartozhatna [...] de neki harcolnia kell azért. És egyszer csak elkezdi gyűlölni saját magát. Mert gyűlöli a saját identitását, gyűlöli a múltját, a családját, a szüleit, a barátait, mert azok visszahúzzák, és ezek helyett egy új identitást akar.

... az önszeretből fakadó állandó kompromisszumkészség tehát a megalkuvó lét, az identitásavart követelő társadalmi lét, az a monarchiától húzódik. Azóta tanuljuk és olvassuk és örököljük és működtetjük. Próbálunk megszabadulni tőle, mert még mindig nem akarjuk elhinni, hogy beépült a génjeinkbe, az idegsejtjeinkbe, a történelmi, a társadalmi és a magántudatunkba.”

*

„Faji kérdés, s mindaz, ami ezzel összefügg, magában kicsi dolog, s ahogy mondtam, voltaképp semmi közöm hozzá. Sőt, oszto Schopenhauer véleményét, amely szerint a faj, mint olyan (ez a materiális és tenyésző princípium) többnyire csúnya és ellenszenves valami. Az emberi nagyság vagy szentség vagy szellem mindig az egyénben jelentkezik, sohasem a fajban.”

*

„Még mindig az az ártalmas és dölyfös elképzelés tart hatalmában bennünket, hogy az ember a természet csúcsa, és nem annak pusztá része, így tehát mindent megtehet. Még mindig sokan mondják, hogy nem önmagukért, hanem az ügyért tevékenykednek, miközben láthatóan az ellenkezőjét teszik. Még mindig pusztítjuk a ránk bízott bolygót és környezetét. Még mindig szemet hunyunk az erősödő szociális, civilizációs és etnikai-kulturális konfliktusok fölött. Időről időre azt mondjuk, hogy az általunk létrehozott névtelen megamasinériák nem szolgálnak minket, épp ellenkezőleg, rabszolgává tesznek, de még mindig nem teszünk ez ellen semmit. Más szavakkal: még mindig képtelenek vagyunk az erkölcsöt a politika, a tudomány és a gazdaság fölé emelni. Még mindig képtelenek vagyunk felfogni, hogy minden tevékenységünk egyetlen igazi vezérfonala az erkölcsi felelősség kell legyen. Felelősség valami magasabb iránt, mint amit az én családom, az én üzemem, az én földem, az én hasznom jelenthet. Felelősség a létezés rendje iránt, amelybe minden tevékenységünk kitörülhetlenül belevésődik.”

*

„Ha alárendelem politikai viselkedésemet annak a parancsnak, amelyet a lelkiismeretem közvetít, akkor nem cselekedhetek túl sok rosszat. Ha azonban nem hagyom, hogy ez a hang irányítson, akkor a politikában nem segít rajtam tíz elnöki iskola sem, oktasson bár bennük a világ kétezer legjobb politológusa.”

*

„A reformáció embere éppen úgy, mint az ellenreformáció embere, pontosan tudta, miért harcol, miért megy a máglyára, miben hisz, mit remél. Ma túlságosan zavartak a lelkek. Az egyik vinnyog és élni akar mindenáron. A másik hallgat és harcol vagy hajlandó harcolni, de a végső célt ő sem látja. Európa népei faji, nemzeti, nyelvi sajátosságokon túl, mindig titkos, íratlan szövetségben éltek az európai küldetésérzet szövetségében. Ez a küldetésérzet nem él ma a lelkekben. A népek, mint az egyének, csak élni akarnak, ahogy lehet, mindenáron, minden eszközzel. Ki mondja el a szót, mely tartalmat ad e várakozásnak?”

*

„Általános ténynek látszik, hogy a kisebbségeket – különösen, ha azok tagjai testi jellegzetességük szerint felismerhetők – a többségiek, akik között élnek, mint alacsonyabbrendű osztályt kezelik. Az ilyen sors tragikuma azonban nemcsak ezeknek a kisebbségeknek ösztönösen végrehajtott gazdasági és szociális háttérbeszorításból áll, hanem abból is, hogy az e sorssal sújtottak – a többségiek szuggesztív befolyása által – többnyire maguk is alávetik magukat ennek az értékelési előítéletnek, és saját fajtájukat alacsonyrendűnek tartják. A bajnak ez a második és nagyobbik fele a kisebbségek szorosabb összefogása és céltudatos nevelő felvilágosítása révén szüntethető meg, ami által a kisebbségek lelki felszabadulása volna elérhető.”

*

Összeállította: Noszkai Gábor

(A szövegben **Albert Einstein**: *Hogyan látom a világot?*; *Hiúságunk miatt gyűlölökünk* – beszélgetés **Szabó Istvánnal**; *Ne félj!* – beszélgetés **Szabó Magdával**; **Nádás Péter**: *Beszéd*; **Václav Havcl** 1990. február 21-i beszédének részlete a washingtoni kongresszus előtt; **Márai Sándor**: *Mi lesz aztán?* című művéből szerepelnek idézetek.)

